

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM V PRAZE V LETECH 1990-1991

Zdeněk Dragoun a kolektiv

Základní schéma archeologického sledování území Prahy jednotlivými institucemi zůstalo zachováno i v tomto období. Archeologický ústav Československé akademie věd (ARÚ ČSAV) se na výzkumu raně historické Prahy znovu podílel výhradně akcemi na Vyšehradě a Pražském hradě. Na Vyšehradě byl kromě pokračujícího revizního výzkumu na akropoli hradiště zvýrazněn podíl záchranných akcí při stavebních úpravách a výkopech inženýrských sítí. Zdá se, že zde došlo k prohloubení spolupráce s investorskými organizacemi, které v předchozích obdobích svoji ohlašovací povinnost neplnily zcela spolehlivě.

Záchranný archeologický výzkum Pražského hradu znovu důsledně sledoval zemní zásahy v areálu Hradu. Zatímco některé akce jen dokončovaly výzkum v partiích, o nichž jsme již dříve referovali, v jiných částech Pražského hradu byla mozaika nových poznatků natolik zahuštěna, že se projevuje i ve formě předkládaných zpráv, které někde shrnují výsledky více výzkumů do širšího celku (severní trakt).

Archeologický výzkum podhradní aglomerace byl realizován nejpočetněji na ploše Starého Města pražského. Podílely se na něm tradičně Muzeum hlavního města Prahy (MMP) a zejména Pražský ústav památkové péče - PÚPP. (Přestože v letech 1990 - 1991 tato instituce fungovala pod názvem Pražský ústav státní památkové péče a ochrany přírody - PÚ uvádíme její nový název, který užívá od počátku r. 1992 po delimitaci útvaru ochrany přírody k Českému ústavu ochrany přírody, a doufáme, že v dohledné době již nedojde k jeho dalším proměnám.). Několika akcemi byla zcela nově zkoumána oblast mezi hradbou proti Vltavě a vltavským břehem, která sloužila ve vrcholném středověku jako velkokapacitní smetiště. Nové objevy se týkaly i pražské architektury, ať již románské (Clam-Gallasův palác, rotunda sv. Kříže), gotické (klášter Sv. Jakuba) nebo mladší (kostel Sv. Šimona a Judy). Na problematiku malostranskou se zaměřila výhradně činnost PÚPP; kvantitativně menší počet akcí ve srovnání se Starým Městem přinesl však kvalitativně významnější informace. Relativně nejmenší počet výzkumů se uskutečnil na Novém Městě pražském, kde byly ovšem realizovány dva rozměrné plošné odkryvy v Mlynářské a Růžové ulici.

Mimo historické jádro Prahy byla věnována pozornost jeho zemědělskému zázemí (MMP) a výzkumu sakrálních staveb (PÚPP, v případě Břevnovského kláštera ve spolupráci s ARÚ ČSAV). Srovnáme-li činnost MMP a PÚPP, můžeme konstatovat, že prvně jmenovaná instituce se soustřeďuje na menší množství rozsáhlejších výzkumů, zatímco druhá kromě takových akcí pokrývá ve větší míře i aktuální drobné záchranné výzkumy.

Za velmi závažný fakt považuji v aktivitě všech pražských archeologických institucí tu skutečnost, že výrazná většina záchranných a předstihových výzkumů proběhla v rámci hospodářských smluv na náklad investorů, mezi nimiž nechyběly ani zahraniční firmy. V době příprav nového památkového zákona a diskusí o řešení otázky financování archeologických výzkumů pokládají pražští archeologové investorské hrazení nákladů za jedinou možnou cestu a odmítají tento požadavek interpretovat jako omezování vlastnických práv, ale chápou jej jako prosazení obecného zájmu na záchraně kulturního dědictví.

Zdeněk Dragoun

PRAHA 1- PRAŽSKÝ HRAD

Oddělení výzkumu Pražského hradu ARÚ ČSAV provedlo v letech 1990 - 1991 celkem 21 výzkumů, a to v rozsahu od jednorázových záchranných akcí až k několikaměsíčním předstihovým výzkumům. S výjimkou jediného se všechny odehrály v areálu národní kulturní památky Pražský hrad. V níže podaném přehledu se zabýváme celkem osmi lokalitami, přičemž v některých případech je v zájmu srozumitelnosti do jedné kapitoly zahrnuto několik samostatných výzkumů, které na sebe plošně víceméně navazují. Další část provedených prací není podrobně komentována, protože na uvedených plochách již proběhly nebo probíhají stavební práce. Archeologická aktivita se omezovala na jejich sledování a dokumentaci drobnějších narušení, vzniklých touto činností. Nová podstatná zjištění tyto práce nepřinesly a navíc jsme o nich referovali v předchozích přehledech (např. budování kolektorů v čp. 2, PSH 24, s. 186n.). Archeologické práce jsou - kromě autorů zpráv - vedeny Ivanou Vochozkovou a Jaromírem Žegklitzem.

Ivana Boháčová, ARÚ ČSAV

DRUHÉ NÁDVOŘÍ

V zimních měsících 1990 - 1991 byl prohlubován existující kolektor pod severozápadní částí II. nádvoří. Nároží zděného objektu, jehož interiéř byl vyplněn vrstvami s hojným archeologickým materiálem, datovatelným do 16. stol., bylo odhaleno 10 m jižně od jižní zdi Obrazárny Pražského hradu. Stavba zanikla při výstavbě křídla se Španělským sálem v poslední čtvrtině 16. stol.

Jan Frolík, ARÚ ČSAV

JIRSKÁ ULICE

Sledování výkopových prací ve východní polovině Jiřské ulice registrovalo v její severní části skalní podloží prakticky pod současnou dlažbou. V jižní části ulice se dochovalo sídlištní souvrství, které lze klást do 11. - 13. stol. Podrobněji bylo prozkoumáno v r. 1989. Všechny tyto akce potvrdily, že skalní podloží se v Jiřské ulici prudce sklání k jihu. Záchranný výzkum v ploše kolektorové šachty před čp. 32 zachytil úroveň dochovaného vrcholu skalního hřbetu a na něm uložené mladohradištní souvrství o mocnosti pouhých 20 cm. Nepodařilo se prokázat, že by se v uvedeném prostoru nalézalo mladohradištní pohřebiště, zachycené východněji u domů čp. 8 a 9.

Jan Frolík, ARÚ ČSAV

JIŽNÍ KŘÍDLO - MÍSTNOST PŘED ROMÁNSKOU BRÁNOU

Od října 1990 do ledna 1991 proběhl záchranný výzkum v prostoru situovaném před románskou hradbou mezi původní jižní románskou bránou a dnešním tzv. Býčím schodištěm, spojujícím III. hradní nádvoří se zahradou Na valech v místech tzv. Kuchyňského dvorku. Jde o jedno z mála míst, kde se dochovaly parkánové násypy jižního hradního parkánu až do výše 1. patra, tj. asi 3 metry nad současný terén zahrady Na valech. Sondáž se omezovala jen na terény bezprostředně ohrožené zánikem. Nejstarší zachycené terény tvořily ulehle smetištní vrstvy 14. stol., které se ukládaly před románskou hradbou. Přerušování nárůstu terénu za Václava IV. je spojeno s vybudováním severněji situované gotické věže, jejíž jižní stěna překryla románskou hradbu. Následovala výstavba dvojích arkád, jedné na pilířích a druhé na systému zdí. Starší z nich jsou ještě gotické, mladší už renesanční. Jejich funkce

není vzhledem k malé zkoumané ploše jasná. Výrazným spáleništěm je prezentován požár z r. 1541. Vývoj ukončuje mohutná navážka z druhé poloviny 16. stol.

Jan Frolík, ARÚ ČSAV

SEVERNÍ TRAKT

V průběhu let 1990 a 1991 pokračovaly intenzivní rekonstrukční a stavební práce v ploše vymezené průchodem k Prašnému mostu a západní stěnou bývalé hradní slévárny. Výzkum zde realizovaný bezprostředně navazuje na akce z předchozích let. Díky situování velkokapacitních technických zařízení do dříve téměř nenarušeného prostoru zanikly v těchto místech unikátní situace vážící se k nejstarším a dříve zčásti neznámým etapám existence Pražského hradu. Mnohonásobné změny projektu v konečné verzi respektovaly požadavek na ochranu alespoň západní, do té doby příliš nepoškozené části Slévárenského dvora. V prostoru bývalých koníren císaře Rudolfa ustupují v současné době technickým požadavkům letitého projektu - tedy zanikají - veškeré raně středověké situace, s výjimkou výzkumem odkrytých zachovaných suterénních částí románské hradby a zdiva rozlehlého románského objektu, jehož ochranu se přes odpor stavebních dodavatelských firem podařilo v kooperaci s odborem památkové péče KPR snad již definitivně prosadit.

Ivana Boháčová, ARÚ ČSAV

A) SLÉVÁRNA - DVOREK

Ve východní části dvora proběhl v podstatě plošný výzkum v prostoru asi 70 m. Ukončen byl v úrovni rostlého terénu, klesajícího zde přibližně z 251 m na 248 m n. m. Drobná sondáž, zachycující pouze parkánové vrstvy, byla realizována při západním vjezdu do dvora. Plošným odkryvem byly prozkoumány další partie obou již dříve zjištěných fází valového opevnění. Z mladší fáze byla dochována část fortifikace, tvořená na sucho loženými rozměrnými opukovými kameny, zachovaná místy v původní poloze v mimořádně šíři 6 m a výši 3 m. Její čelo se zřítilo dolů po svahu Jeleního příkopu. Z předchozí fortifikace, probíhající přibližně ve stejné trase, byly zachyceny spodní řádky čelní kamenné plenty, jejíž šíře se zde pohybovala od 1 do 1,5 m, a část valového tělesa, patrně sníženého před výstavbou opevnění mladšího. Rozlišeny byly tři vrstvy roštu. Ve vzdálenosti 5 m od čela opevnění byly nalezeny pozůstatky kúlových jam, které by mohly náležet zadní stěně valu. Opevnění bylo zakládáno těsně nad hranou svahu, někde bezprostředně na rostlý, uměle upravený terén, jinde na vrstvy charakteru půdního horizontu. Z nich byly opět získány, mimo materiálu raně středověkého, nečetné zlomky pravěké, nejspíše eneolitické keramiky. Odlišná byla však situace v nejvýchodnější části dvora, kde byl jinak poměrně pravidelný, k severu skloněný svah přerušen mělkou proláklinou širokou více než 6 m. Tento nejspíše přírodní útvar byl vyplněn souvrstvím vesměs odpadního charakteru. Z něho byl získán bohatý soubor keramiky středohradištního období a četný materiál paleobotanický. Spolu s dřevěným odpadem se stopami opracování byla v jeho rámci odkryta pravoúhlá dřevěná konstrukce s četnými, mimořádně kvalitně zachovanými stavebními detaily (kotvení kolíky, zadlabání). Východní část neúplného půdorysu má rozměry 2,8 × 2,2 m. Interpretace této situace, která bezprostředně navazuje na zjištění z r. 1989, není jednoznačná. Vzhledem k nálezům náušnice s mnohonásobnou esovitou smyčkou bezprostředně pod tělesem opevnění a ke keramickým typům náležejícím starší fázi středohradištního období předpokládáme, že nárůst tohoto souvrství byl ukončen vybudováním popisované fortifikace někdy kolem přelomu 9. a 10. stol. Ze splachových vrstev při západní hraně prolákliny byl získán opět materiál prehistorický a spona doby římské z přelomu 3. a 4. stol. n. l.

Ivana Boháčová, ARÚ ČSAV

B) PROSTOR BÝVALÝCH KONÍREN CÍSAŘE RUDOLFA

Plocha výzkumu realizovaného v dosud neprozkoumaných částech tzv. víceúčelového sálu a s ním bezprostředně souvisící lakovny (viz PSH 21, 22) je od výše popisované části oddělena pouze rozměrnou základovou zdí renesanční konírny. Zkoumány byly dříve nepřístupné pruhy terénu podél východní zdi objektu a pod kolektorem probíhajícím podélně severní částí sálu. Pokud jde o nejstarší situace, bylo zde odkryto pokračování příkopovitého útvaru oddělujícího centrum hradiště od jeho západní části, útvaru, který nejspíše na severní hraně ostrožny vyklíňuje. Souběžně s jeho východní hranou, ve vzdálenosti necelé 2 m od ní, byl zachycen žlábek lemovaný drobnými kúlovými jamkami, zahroubený do rostlého terénu. Vzhledem ke své stratigrafické pozici může souviset buď s příkopem nebo s konstrukcí zadní stěny starší fáze valové ho opevnění. Zánikový horizont příkopu tvořily opět postupně se ukládající vrstvy s četnou středohradištní keramikou. Mimo vlastní příkop je horizont stejného období zachován jen sporadicky, osídlení je však doloženo také množstvím keramických zlomků totožného charakteru, získaných z nejstarší fáze valu. Mělo by náležet stejné sídlištní etapě jako popsaná situace, předcházející stavbu opevnění v prostoru slévárenského dvora. Ve vzdálenosti asi 4 m od zadní stěny valového opevnění bylo zachyceno pokračování přírodní prolákliny, která není zachována ve zcela původním tvaru. Na rostlém terénu zde spočívaly zbytky horizontu se středohradištní keramikou, které byly překryty mocným souvrstvím požárových vrstev s četnými pozůstatky dřev. Tato situace se jistě vztahuje ke srubové zástavbě zachycené předchozími sezónami výzkumu v těsné blízkosti výše na svahu. Vytvářela se v rámci období provázeného keramikou s kalichovitými okraji a je uzavřena jednorázovou jílovitou vyrovnávací navážkou, z níž pocházejí rozměrná torza nádob téže skupiny i větší části skeletů zvířat (sele, kuň). Mimo vlastní proláklinu v poloze navazující na terény se zmíněnými sruby byly zachyceny tři úrovně pozůstatků objektů, především dřevěných staveb. Vývoj v raném středověku zde završilo zbudování kamenné kvádrkové hradby a stavba rozměrného románského domu kolem poloviny 12. stol. Při východní zdi sálu bylo odkryto další zachované zdivo severní stěny domu a pozůstatek jeho severojižní příčky, vydělující v něm prostor o rozměrech přibližně 7 × 4 m. Stavba domu probíhala ve více etapách; některé úpravy lze klást do souvislosti s terénní nestabilitou v tomto prostoru. Zjílovatělého skalního podloží bylo dosaženo v úrovni 253,69-252,80 m n. m. Bez přímé návaznosti na tato zjištění jsou výsledky výzkumu v západní suterénní části sálu a v průchodu k Prašnému mostu. Raně středověký mateřál se zde objevuje pouze těsně nad rostlým terénem, kde byly zjištěny dvě úrovně menších objektů. Povrch zjílovatělého skalního podloží byl zřejmě částečně uměle upraven. Od jihu k severu klesá nejprve mírně z 252,92 na 252,25 m n. m., při severní zdi sálu pak v ostrém zlomu na 251,77 m. Převážnou část zkoumané situace tvoří souvrství náležející až do průběhu 13. stol. Jeho bázi tvořila výrazná vrstva pravidelně skládaných opukových kamenů, nad níž byly zachyceny zbytky sídlištních vrstev a objektů. Do tohoto terénu byl patrně koncem 13. stol. vyhlouben příkop, jehož zachovaná hloubka je 2,2 m a zkoumaná šíře 4,4 m (aniž bylo dosaženo protilehlé hrany). Jeho zánik lze datovat až do 16. stol. Nejmladším zastiženým objektem je pilíř, zbouraný při výstavbě zmíněné konírny ve druhé polovině 16. stol. a související, obdobně jako zdivo pilíře situovaného poněkud východněji a obnažené v r. 1983, s blíže neznámou konstrukcí.

Ivana Boháčová, ARÚ ČSAV

STARÝ PALÁČ – SEVERNÍ DVOREK

V r. 1991 proběhla první etapa předstihového výzkumu v ploše přírodní šachty kabelových rozvodů (2,75 × 2,25 m). Situována je v těsném sousedství severní zdi románského knížecího paláce. Nejmladší situace v zatím 4,5 m vysokém souvrství tvoří smetištní vrstvy z druhé poloviny 13. stol. o mocnosti až 200 cm. Několik sídlištních jam a jamek na bázi této úrovně

datujeme do počátku 13. stol. Jeden z objektů překrýval částečně vytěženou románskou zeď z blíže neznámé stavby. Její vztah k jižně položenému románskému paláci není jasný. Sama zeď byla zapuštěna do výplně zahloubeného objektu charakteru polozemnice. Objekt byl zasypán jednotně působícím souvrstvím s materiálem 10. stol., nelze však vyloučit, že je druhotně přemístěný. Pod objektem bylo zjištěno až 160 cm silné odpadní souvrství, datované rovněž do 10. stol. Vyplňuje jakýsi příkopovitý útvar, jehož interpretace není jasná (příkop před severněji situovaným valovým opevněním?). Příkop sám porušuje valové opevnění s roštovou konstrukcí. V této úrovni byl výzkum na žádost Kanceláře prezidenta republiky přerušen a pokračuje zase od ledna 1992. V každém případě jde o nejkvalitnější stratigrafii 10. stol. zkoumanou v poslední době, s nadějí na její protažení do 9. stol.

Jan Frolík, ARÚ ČSAV

STARÝ PALÁC - TEREZIÁNSKÉ KŘÍDLO

Výzkum v suterénu proběhl v r. 1991 v souvislosti s budováním technické chodby. Navázalo se při něm na úroveň dosaženou K. Fialou v letech 1937 - 1938. Jižní zeď křídla je původně parkánovou hradbou z doby Karla IV. Tato hradba byla odkryta v délce asi 10 metrů. Stratigrafické situace vrstev i vlastní těleso hradby dokládají mladší úpravy jejího zdiva, snad při výstavbě pozdně gotické bašty jižně od zkoumaného prostoru. Terény mladší než hradba byly zachovány pouze v nevelkém rozsahu. Pod nimi se nacházelo mocné souvrství stavebních destrukcí druhé poloviny 13. - první poloviny 14. stol., do nichž byla hradba zapuštěna. K významným nálezům pocházejícím ze stavebních sutí patří zlomky kvalitních gotických článků a úlomky tabulového skla. Tento horizont nasedal na dvě úrovně cest, dlážděné valouny a místy i opukovými kameny. Odpovídají dvěma cestám zjištěným I. Borkovským ve třicátých letech. Podle dnešních poznatků je však možno je datovat až do druhé poloviny 12. stol. (starší cesta) a počátku, eventuálně první poloviny 13. stol. Mladší z cest byla na jižní straně, tj. po svahu, lemována zdí na maltu z kvádrů. Na severní straně cestu vymezoval taras zděný zčásti na maltu, zčásti na hlínu. Obě cesty směřovaly do románské jižní brány Pražského hradu a jsou dokladem nejkratší komunikace spojující Hrad s Prahou. Starší situace dokumentují šikmo uložené hlinito-jílovité vrstvy, místy s většími opukovými kameny, obsahující keramiku s kalichovitou profilací okraje. Z vrchu těchto vrstev byla získána zatím nedatovaná mince. Nejstarší horizont byl zachycen jen drobnou sondáží a reprezentuje jej roh výrazně zahloubeného, nejspíše sídlištního objektu (polozemnice) a několik kúlových jamek, zjištěných již v úrovni rostlého terénu.

Ivana Boháčová - Kateřina Tomková, ARÚ ČSAV

ZAHRADA NA VALECH

V letech 1990 - 1991 pokračovaly rozsáhlé výkopové práce v celé zahradě Na valech a ve východní části Rajske zahrady. Nejpodstatnějším zemním zásahem bylo hloubení až 2 m širokého a 1,5 m hlubokého výkopu pro vodovod od hudebního pavilónu na rozhraní Rajske zahrady a zahrady Na valech, dále pak středem zahrady v ose hlavní komunikace až na Opyš k vozovce před branou u Černé věže. Výkop proťal pouze navážky 16. stol., navezené sem při budování zahrady. Na západním konci porušil nároží zděné kamenné stavby neznámého účelu, která je mladší než 16. stol. V prostoru Opyše jsme zachytili opukovou zeď, která je pravděpodobně součástí barbakánu z 15. stol. Zavezena byla navážkami s materiálem 16. - 17. stol.

Jan Frolík, ARÚ ČSAV

PRAHA 1 – HRADČANY**HRADČANSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 186/IV - SALMOVSKÝ PALÁC**

V r. 1991 probíhala třetí sezóna předstihového výzkumu na předním nádvoří paláce. Výzkum se soustředil na jeho jihozápadní část. Situace byla silně narušena recentními zásahy a objekty, které souvisely s výstavbou stojící palácové budovy na přelomu 18. a 19. stol. Většinu starších situací tvořilo sídlištní souvrství, které lze datovat do 12. a především 13. stol. (keramika s kalichovitou a zduřelou profilací). V jeho vrchní části byl dokumentován zbytek dláždění (cesty ?). Celé souvrství nasedalo na štětovanou cestu, která sama ležela na geologickém podloží. V jihovýchodní části sondy bylo odkryto základové zdivo nároží domu, které patřilo některému ze středověkých domů, doložených zde od 14. stol. a zbořených v souvislosti s výstavbou paláce. Výzkum nezachytil situace a vrstvy 9. - 10. stol., které byly zjištěny v minulosti jen o několik metrů severněji.

Kateřina Tomková, ARÚ ČSAV

PRAHA 1 - MALÁ STRANA**BŘETISLAVOVA A VLAŠSKÁ ULICE**

Stejně jako v předcházejících sezónách (PSH 22, 24) pokračoval i v letech 1990 - 1991 v návaznosti na stavební práce výzkum na parcelách domů v této části Jánského vršku. Výsledky doplnily a rozšířily dřívější pozorování, že podoba terénu byla vývojem zcela změněna. Podloží bylo v severní části lokality zjištěno přibližně v hloubce 7 m, v jižní části průměrně 2 m; svah měl původně tedy zcela opačný sklon než dnes. Na mohutném nárůstu terénu se až do doby výstavby stojící kamenné zástavby nejméně podílely potažné a splachové sedimenty. Větší část území nebyla v dřívějších dobách trvale a stabilně osídlena. Zachycené nečetné objekty (ohniště, pece, jámy), z nichž nejstarší pocházejí patrně ze 12. stol., proto zatím charakterizujeme jako sezónní, sloužící především výrobním účelům.

Ve druhé polovině r. 1991 se pozornost soustředila především na objekty čp. 303 - 306/IV v Břetislavově ulici, na jejichž parcelách byl objem zemních prací největší (hloubení nových suterénů). Zde byl výzkum zaměřen především na plochy kolem již dříve objevené zdi v severní části domů. Ta probíhá parcelami všech čtyř domů v délce přibližně 70 m zhruba ve směru západ-východ. V dochované koruně je široká 1 m a její jižní líc se směrem dolů stupňovitě rozšiřuje. Zeď byla vystavěna z nepříliš pečlivě opracovaného a nepravidelně řádkovaného opukového kamene. Potíže působí datování její výstavby, protože z vrstev, které s ní byly v přímém kontextu, nebyl získán dostatečný počet nálezů a širší souvislosti nebyly dosud zpracovány. Předběžně je její pravděpodobný vznik kladen do druhé poloviny 13. stol. a přirozeně se nabízí hypotéza o její příslušnosti do systému opevnění Malé Strany. Výzkum těchto ploch bude dokončen v prvním pololetí r. 1992.

Michal Tryml, PÚPP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ

a) Při hloubení výtahové šachty na jaře 1990 před Malostranskou kavárnou čp. 5/III byl na celé ploše výkopu proveden archeologický výzkum. Původní úroveň podloží (194,10 m) je překryta nejstarší nadložní vrstvou, která podle keramických nálezů vznikla asi na přelomu 9. a 10. stol., tj. později, než vznikly nejstarší vrstvy v severním, východním i západním sousedství náměstí. Na povrchu zmíněné vrstvy byly nalezeny rovnoběžné dřevěné trámky, stratigraficky odpovídající kamenné dlažbě zastižené r. 1943 I. Borkovským v severní části náměstí. Malé rozměry sondy však nevyklučují, že zmíněné trámky kryly dno nějakého objektu. Překrývá je 2,5 m vysoké nadloží, jehož spodních 0,6 m tvoří souvrství terénních

odpadkových vrstev s vysokým množstvím dřeva, proložených několika zahloubenými objekty. Vývoj spodní části stratigrafie byl ukončen před polovinou 12. stol.

Na starší horizont bezprostředně nasedá souvrství druhé poloviny 13. stol., jehož bázi tvoří kompaktní dlažbička z malých úlomků opuky, která buď ležela na dně zahloubeného objektu nebo je součástí plošně rozsáhlejší terénní úpravy povrchu volného prostranství. Souvrství druhé poloviny 13. stol., bohaté na organický materiál, je doplněno zahloubeným objektem, z něhož pochází i dřevěná soustružená miska.

Růst tohoto souvrství byl ukončen položením masivní dlažby, v českém prostředí zcela ojedinělé, pečlivě skládané z velkých, barevně odlišných opukových a břidlicových kamenných desek, jejichž rovný povrch je nyní 120 cm pod stávající úrovní náměstí (195,50 m n. m.). Dlažba navozuje možnou souvislost s právem vybírat poplatek - dlažebné, udělené malostranským měšťanům králem Janem Lucemburským. Je překryta mohutnou požárovou vrstvou s keramikou 15. stol., kterou lze s největší pravděpodobností spojovat s vypálením Menšího Města pražského husitskými vojsky. Následné terénní úpravy, reprezentované několika polohami opukového štětování, jedenkrát proložené maltovou podlahou, mohou patřit jak náměstí, tak masným krámům, známým z písemných pramenů.

V literatuře se často uvádí situování sklepa v čp. 5/III, předstupujícího před severní uliční frontu domů, jako doklad původní jižní linie náměstí, změněné až po husitských válkách. Na základě referovaného výzkumu lze konstatovat, že zdivo sklepa nebylo zakládáno shora, nýbrž bylo stavěno do štoly ražené z boku od jihu. Zmíněné zdivo je prokazatelně mladší než druhá polovina 13. stol., přičemž složení zdiva ani rozměry cihel nejsou vlastní stavební technice doby gotické.

Jarmila Čiháková, PÚPP

b) Probíhající generální rekonstrukce Lichtenštejnského paláce čp. 258/III vyvolala v r. 1991 rozsáhlý archeologický výzkum, jemuž předcházela v r. 1990 zjišťovací sondáž. Dosud bylo zkoumáno 12 sond a dokumentováno kresebně 198 m stěn výkopů, které přinesly klíčové informace k nejstarším dějinám této partie Malé Strany.

Díky až 30 m dlouhým souvislým řezům je prokazatelná původní modelace terénu v době počátku slovanského osídlení. V té době se úroveň plynule svažovala k jihu 7% spádem k Malostranskému potoku, jehož předpokládaný průběh měl být jižně od sledované plochy. Nadmořská výška podloží lokality (min. 201,80 m) zaručuje naprostou bezpečnost před jakýmkoli vltavskými povodněmi. Modelace terénu prodělala od té doby složitější vývoj, v němž se měnily nejen výškové poměry, ale i sklony celé plochy prostranství a hydrologický režim lokality.

Nezjištěný zůstává zdejší povrch v pravěkém období. Protože podloží je tvořeno přemístěnými svahovinami, nemůžeme zaručit, že pode dnem stávajících zásahů není skryt pravěký horizont. Zatím můžeme jen konstatovat přítomnost druhotně přemístěných pravěkých střepů z doby kolem r. 1000 př. n. l. v nejstarší slovanské vrstvě, vzniklé nejpozději v první polovině 9. stol.

Nejpozději do poloviny 10. stol. zde osídlení zanechalo nejméně šest stratigraficky odlišitelných mikrofází, prokazatelných i na změnách v keramické produkci. V jedné z nich byla na zdejší ploše provozována intenzivnější železářská výroba poprvé konstatovaná v Praze 9. stol. mimo prostor Pražského hradu. Na jiných místech sledované plochy se pravděpodobně sídlilo, jak usuzujeme z překvapivého nálezu 0,8 m silné vrstvy asi první poloviny 10. stol., v níž zůstaly zachovány nejen obrysy zahloubených dřevěných přístřešků (obydlí ?), ale i prvky dřevěných konstrukcí.

Zatímco jsme zjistili velmi intenzivní osídlení místa do poloviny 10. stol., kdy se terén zvýšil na některých místech až o 1 m, překvapující je takřka naprostá absence sídlištních vrstev z druhé poloviny 10. - první poloviny 12. stol. Z té doby jsme zde zastihli jen pár zahloubených

objektů a jen několik cm tenkou sídlištní vrstvu. Snad se tak projevila možná pauperizace podhradí v době, kdy česká knížata sídlila na Vyšehradě. V té době se také ve složení vrstev začíná výrazněji než dosud projevovat jiný fenomén. Objevují se tu totiž až 0,5 m silné vrstvy přemístěných sedimentů, transportovaných po svahu následkem přívalových dešťů či jarních tání.

V polovině 12. stol. se do zdejšího prostoru opět vrací nespécifikovatelná intenzivní výrobní činnost, používající ohně a zahloubených objektů s vypálenými stěnami. Na přelomu 12. a 13. stol. výrobní činnost z tohoto prostoru mizí a zdejší plocha je v dalším vývoji několikrát překryta dalšími svahovými sedimenty, které pohřbily i sídlištní horizont první poloviny 13. stol. se zahloubenými objekty.

Rok 1257 je klíčovým předělem v historii podhradí. Král Přemysl Otakar II. vyhnal české obyvatelstvo a povolal německé lokátory k založení města. Podle názoru některých historiků měla parcela na rohu Malostranského náměstí a Nerudovy ulice patřit právě lokátorovi města. Z této doby zachytil výzkum v uliční frontě podél Nerudovy ulice polozemnici, která zanikla před koncem 13. stol. a do svrchních vrstev jejího zasypu se dostaly stopy po velkém, mimořádně silném požáru. Silným ohněm se vypálily hliněné části stěn a uchované mimořádně velké kusy mazanice poskytly unikátní doklad hrázděného zdiva - nejstarší takový v Čechách. S příchodem německých kolonistů do Čech se ve druhé polovině 13. stol. objevují i ve výrobě keramiky některé novinky, z nichž nejnápadnější je keramika ze světlé hlíny, často zdobená červeným malováním. Výzkum zde odkryl ojedinělé výrobní zařízení z konce 13. stol., kterým byla oválná pec, opatřená hliněnou klenbou z keramických nádob této nové technologie.

Zcela otevřená zůstává problematika městské hradební zdi, protože nejbližší sonda byla situována asi 15 m severně od jejího předpokládaného průběhu.

Někdy po požáru z poslední třetiny 13. stol. došlo k výrazné stavební úpravě, která na severním okraji parcely znovu změnila modelaci terénu. Při této úpravě byl podél Nerudovy ulice terén výrazně snížen, až na úroveň 207,52 m n. m., takže v severní frontě zástavby podél Nerudovy ulice jsou přímo pod podlahou přízemí uchovány jen spodní části zahloubených slovanských i středověkých objektů.

Výzkum, který při výrazné torzovitosti písemných zpráv pro raně středověké podhradí Pražského hradu je jedním z nejdůležitějších zdrojů pramenů, bude pokračovat v r. 1992.

Jarmila Čiháková - Jan Zavřel, PÚPP

MALTEZSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 478/III

Při zřizování nové kanalizační přípojky v r. 1990 byla dokumentována západní stěna ručně kopané šachty na dvorku, hluboké 3,5 m (kóta dna 187,71 m n. m.), a poté pořízen řez v ražené štolě v místech pod loubím před domem. Z obou řezů vyplývá, že vývoj situace západně od kamenné hradby opevnění jádra jurisdikce Matky Boží pod řetězem je složitější, než mohlo být dosud na základě písemných pramenů předpokládáno.

Na dně sondy byl zastižen povrch ve stojaté vodě vzniklých bahnitých sedimentů, které obsahují střepy 11. - první poloviny 12. stol. a jsou překryty 2 m mocným násypem. Jak dokládá jeho složení (převládá přemístěné podloží, doplněné půdním typem a výplní starších objektů), násyp vznikl patrně jednorázově vykopáním veliké kubatury zeminy na místě, kde osídlení nebylo příliš intenzivní. Z početného keramického souboru vyplývá, že zmíněný násyp se do místa svého konečného uložení dostal nejdříve v polovině 13. stol. Povrch násypů je dnes na kótě 190,00 m n. m., není však vyloučeno, že byl dodatečně snížen. Stejně násypy zasahují i podloubí, kde však již nepřekrývají bahnitě sedimenty, nýbrž nasedají přímo na rostlé podloží se zachovaným humózním horizontem, jehož povrch je na kótě 188,25 m n. m. Výrazné terénní úpravy s největší pravděpodobností souvisí s výstavbou či přestavbou

opevnění jádra klášterního území. Z písemných pramenů známe výsledek jedné stavební fáze, zmíněný poznámkou k r. 1253, absence dalších podobných zmínek však nevylučuje jinou stavební aktivitu při opevňovacích pracích.

Nápadný a zatím neřešitelný je rozpor mezi výpovědí archeologicky zastižené situace a výsledky velmi důkladného historicko-urbanistického rozboru M. Vilímkové. Podle něho stojí domy čp. 476 a 478/III v místě příkopu, který ještě v polovině 14. stol. zcela bezpečně existoval na ploše mezi západní zdí opevnění a východní uliční frontou dnešního Maltézského náměstí. Interpretace dva metry vysokého násypu přemístěného podloží jako zásypu příkopu z druhé poloviny 14. stol. naráží jak na nezdůvodnitelnou absenci keramiky druhé poloviny 13. a 14. stol., tak na nepřekonatelné výškově polohopisné nesrovnalosti.

Jarmila Čiháková, PÚPP

NERUDOVA ULICE ČP. 214/III, NOVÉ ZÁMECKÉ SCHODY ČP. 193/III - KOLOVRATSKÝ PALÁC

Na jaře 1991 byl prováděn v areálu italského velvyslanectví průzkum, který byl dokumentován i z archeologického hlediska. První ze sond na dvorku východního traktu zaznamenala stratigrafii do hloubky 4,84 m. Podloží v tomto místě tvoří suchá svahovina, jejíž povrch byl zastižen na kótě 220,3 m n. m. Výrazný předěl ve struktuře nadloží je na kótě 221,79 m n. m. Pod touto kótou je patrně raně středověké souvrství šedých hlinitých jílu s uhlíky, nad ní pak leží souvrství sypčích hlín s příměsí zrněk malty, pravděpodobně vrcholně středověké či pozdější. Absence keramických úlomků nedovoluje jednoznačné závěry.

V současné době začínáme registrovat náznaky rozsáhlých zásahů do původně členitějšího malostranského reliéfu v nejbližším okolí Nerudovy ulice. Jeden z nich dokládají i dvě sondy v garážích na západní straně nádvoří Kolovratského paláce, přístupného z Nerudovy ulice. Severní z nich zastihla bezprostředně pod podlahou (kóta 216,34 m) rostlou skálu, jižní z nich ji zastihla ve výšce 215,93 m n. m. a nad ní 0,32 m stavební sutě. Je tak prokázáno, že původní úroveň podloží i středověké terénní nárůsty byly již v minulosti radikálně odstraněny a dnešní úroveň nádvoří (216,30 m) je již hluboko pod úrovní, na níž se počal v raném středověku odvíjet život pražského podhradí.

Jarmila Čiháková, PÚPP

U ŽELEZNÉ LÁVKY

Ve výkopu výtahové šachty u domu čp. 127/III byl v r. 1990 pod recentním zvrstvením zachycen orientovaný kostrový hrob uložený hlavou k východu a druhotně umístěné lidské kosti z dalších narušených pohřbů. Příslušnost zjištěných hrobů ke konkrétní sakrální stavbě zůstává nejasná. Pohřby mohou náležet k okraji hřbitova kolem kostela sv. Petra v Rybářích, jehož poloha je předpokládána zhruba v místech nájezdu komunikace na Mánesův most, nebo k přesně nelokalizované kapli sv. Michala pod Letnou. Pod hřbitovním horizontem byly zaznamenány pravděpodobně náplavové vrstvy s nálezy keramiky 14. a 15. stol., spočívající na světle okrovém jílovitém podložním náplavu (185,70 - 186,00 m n. m.).

Zdeněk Dragoun, PÚPP

VALDŠTEJNSKÉ NÁMĚSTI

a) Na podzim r. 1991 začaly za archeologického dohledu ve sklepech domu čp. 19/III probíhat průzkumové práce. Protože se prokázalo, že přímo pod podlahou většiny sklepních prostor (188,44 m n. m.) je již podloží, byla možnost získat kvalitní archeologické situace omezena na průrazy stěnou sklepa. Po odstranění mladší vyzdívky v gotickém zdivu byl dokumentován

severní průkop v nejzápadnější sklepní místnosti. Všechny vrstvy takto odkrytého souvrství jsou jednoznačně intaktním zbytkem původního středověkého terénního nárůstu, do něhož bylo založeno základové zdivo s vysokým vynášecím pasem, které se později stalo severním obvodovým zdivem dodatečně vyhloubené západní sklepní místnosti. Termínem post quem pro založení této zdi jsou nálezy první poloviny 14. stol. V získané stratigrafii lze konstatovat několik předělů. Zatímco svrchní partie, v níž keramika první poloviny 14. stol. může být starší příměsí, obsahuje hodně malty, pod úrovní 189,82 m se již malta nevyskytuje a nálezy první poloviny 14. stol. jsou zde v primární poloze. Pod úrovní 189,58 m nastupují nálezy druhé poloviny 13. stol., kóta 189,20 m odpovídá době kolem poloviny století. Výzkum bude dále pokračovat pod zatím dosaženou úroveň 188,86 m n. m. Doposud nejstarší nálezy představuje druhotně přemístěná keramika první poloviny 13. stol.

Jarmila Čiháková - Jan Zavřel, PÚPP

b) Při pokračující rekonstrukci zahrad Ledeburského paláce čp. 162/III v r. 1991 zastihl archeologickou situaci výkop při severní straně západovýchodního příčného křídla mezi vstupním dvorem a nádvořím před salou terrenou. Pět metrů vysoký řez potvrdil prudký sklon jižního hradčanského svahu ještě v místě jeho dnešního úpatí a současně přinesl zjištění, že teprve v úrovni 193,65 m n. m., tj. 4 m pod dnešním povrchem zahrady, je povrch 0,6 m silného souvrství druhé poloviny 13. stol. Snahu pokračovat hlouběji pod bázi řezu (kóta 192,80 m) nebylo možné z bezpečnostních důvodů realizovat.

Jarmila Čiháková, PÚPP

PRAHA 1- STARÉ MĚSTO A JOSEFOV

DUŠNÍ ULICE, KOSTEL SV. ŠIMONA A JUDY

Z písemných zpráv je známo, že ve 14. stol. tvořil zdejší areál špitál, založený Bohuslavem z Olbramovic, a kostel, vysvěcený Arnoštem z Pardubic. Zásluhou českých bratří byl v letech 1615-1620 postaven nový kostel, který byl po bělohorské bitvě odevzdán řádu milosrdných bratří. Jejich úpravy změnilы renesanční podobu kostela na barokní.

Během generální opravy kostela v letech 1990-1991 probíhal záchranný archeologický výzkum. V nezastavěném jihovýchodním kvadrantu a na severní straně hlavní lodi byly nalezeny cihlové gotické hrobky. Pod hrobky zasahovaly nejstarší hroby a pod ně sídlištní horizont 12.-13. stol. Zásypy s četnými pohřby překryla gotická kamenná dlažba prostranství, která byla narušena obvodovými zdmi kamenné gotické stavby s několika místnostmi v severní partii i obvodovými zdmi kostela.

Archeologické výkopy se konaly též v prostoru ležícím severně od kostela, kde po odbagrování 1,6 m mocných zásypů se ve střední Části našlo obvodové zdivo domu se sklepem, z něhož pochází kolekce 25 keramických nádob. Západně od něj probíhala v severojižním směru kamenná zeď, zřejmě sloužící jako ohradní. Mimo ni jsme v jihozápadním prostoru odhalili základy domu s vestavěnou cihlovou pecí sloužící k vyhřívání prostoru. Pec zanikla současně s celým objektem v době hloubení základové rýhy pro západní obvodovou zeď kostela. Po dohodě s investorem zůstala pec zachována, i když nebylo možné ji prezentovat. Výzkum ve východní části severní prostory odkryl pokračování kamenné gotické dlažby z hlavní lodi. Po jejím rozebrání jsme zachytili starší sídlištní horizont, časově rovněž odpovídající dříve zjištěné sídlištní situaci. V jihozápadní části hlavní lodi byl nalezen segment objektu s cihlovou dlažbou, který však nemohl být zcela prozkoumán.

Výjimečný je nález pokladu 250 stříbrných mincí, datovaných J. Háskovou z NM do druhé poloviny 15. a 16. stol. Kosterní pozůstatky (37 jedinců) byly po antropologickém

vyhodnocení spolu s nálezy z kostela sv. Michala (46 jedinců) slavnostně uloženy P. Jiřím Kusým do hrobu v hlavní lodi kostela.

Souběžně s archeologickým výzkumem probíhal stavebně historický průzkum J. Muka a P. Vlčka ze SÚRPMO. Na základě analytického studia nadzemních zdí kostela a s přihlédnutím k archeologickým zjištěním byla rozeznána dispozice trojdílného chrámu o šířce 26 m. Renesanční kostel se vyznačoval čtvercovou lodí, uzavřenou na východě třemi závěry a na západní straně kruchtou. Podle dosavadních výsledků náležel chrám českých bratří k osově nejrozsáhlejším českým centrálám.

Václav Huml, MMP

HUSOVA ULICE ČP. 158/I - CLAM-GALLASŮV PALÁČ

V jihozápadním rohu hlavního nádvoří bylo při výkopu spadiště kanalizace a v následném záchranném výzkumu v r. 1990 odkryto torzo minimálně dvouprostorového románského domu. Ze starší Části kvádríkového objektu bylo odkryto severovýchodní nároží o rozměrech 2 × 1,7 m. Další partie byly zničeny barokní novostavbou. Interiér domu byl oproti terénu v době stavby zahlouben o 1,9 m. Východně od této místnosti byla dodatečně přizděna další románská část, z níž se dochovalo téměř celé klenební čelo severní stěny včetně náběhu křížové klenby v severozápadním rohu. Její půdorys je možné rekonstruovat jako čtverec o straně 4,6 m. Podlaha mladšího přístavku byla téměř o 1 m hlouběji než interiérový základový ústupek starší partie. Stratigrafická situace v průkopu v základovém zdivu východní zdi staršího jádra a ve vrstvách pod ním nasvědčuje tomu, že kamenné stavbě předcházela starší zahloubený objekt, patrně zemnice. Archeologicky je možné vznik románského domu klást do doby těsně před polovinou 13. stol. a předpokládat, že východní přístavek byl zbudován jen v nevelkém časovém odstupu. Souvisí-li nevelké torzo románské zdi ve sklepech Clam-Gallasova paláce s nově odkrytými pozůstatky kvádríkové stavby, potom by tento celek byl realizován minimálně na ploše asi 15 × 13 m. Vyloučena není ovšem ani možnost, že jde o relikty dvou sousedních objektů. Starší sídlištní vrstvy nasedaly na podloží v úrovni asi 186,80-187,10 m a do výstavby románského domu dosáhly výšky 60-80 cm. Nálezy z nejstarších z nich je možné klást do druhé poloviny 12. stol. V těsném severním sousedství kvádríkové stavby byla zachycena oválná neobezděná odpadní jímka, která částečně narušovala románský dům. Z jejího zásypu pochází kolekce keramiky z druhé poloviny 14. a první poloviny 15. stol.

Zdeněk Dragoun - Zdeněk Lochmann, PÚPP

KAROLINY SVĚTLÉ - ROTUNDA SV. KRÍŽE

Zjišťovací sonda, realizovaná v dubnu 1991 s cílem ověřit možnost uložení ostatků sv. Anežky České, které zde předpokládala řada senzibilů, přinesla v tomto směru negativní výsledek. Výzkum konstatoval, že terény v interiéru stavby byly téměř kompletně zničeny při vyzdvihávání pohřbů po zrušení kostela r. 1784 a při rekonstrukci objektu v letech 1864-1865. Předzáklad stěny románské lodi, zaznamenaný v úrovni 188,50 m n. m., naznačil existenci původní podlahy objektu zhruba o 120 cm níže než je dnes. V druhotných polohách bylo nalezeno množství zlomků románských reliéfních keramických dlaždic, pocházejících minimálně ze sedmi rozdílných typů. Všechny jsou známy z nálezů v ostrovském klášteře a je možné je považovat za výrobky ostrovské klášterní dílny, dopravené do Prahy zřejmě v souvislosti s dokončováním stavby nedalekého kostela Sv. Ondřeje, postaveného ve dvorci ostrovského kláštera a vysvěceného r. 1165.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

KONVIKTSKÁ ULICE ČP. 1005/I

V listopadu 1990 byly zkoumány tři statické sondy ve sklepech domu. Úroveň podloží byla zjištěna na kótě 187,30 m, rozhraní mezi holocénním náplavem a jemným pískem bylo konstatováno mezi 186,44-186,75 m n. m. Stejně jako dříve v čp. 291/I a 290/I jsme i zde konstatovali, že zpočátku byla zdejší plocha využívána k železářské výrobě, jejíž charakter indikují úlomky chudé železné rudy. Nejhlubší z objektů, vyplněných železářským odpadem, byl hluboký 1,20 m (dno 185,85 m). V průběhu 12. stol. terén narostl o 30 cm na kótu 187,60 m. Z objektů mladších než keramika první poloviny 12. stol. jsme zastihovali v řezech díky porušení sklepem již jen jejich spodní partie, aniž bychom mohli odhadnout úroveň zahloubení. Vedle jam druhé poloviny 12. stol. zaujal zapuštěný objekt z první poloviny 13. stol. s takřka rovným dnem minimálně rozměru 1,5 × 0,8 m; o objektu hypoteticky uvažujeme jako o jámě zapuštěné ve dně polozemnice.

Jarmila Čiháková - Zdeněk Lochmann, PÚPP

MAISLOVA ULICE ČP. 30/V

Pro dokumentování historických souvrství byl v r. 1991 využit výkop pro nákladní výtah v průjezdu domu. Jeho hloubka činila 4 m a sledovaný řez byl v celé hloubce porušen opukovou zdí patrně středověkého původu. Ve zbytku řezu bylo rozlišeno několik časových horizontů. Nejstarší byl reprezentován opukovou zídou, zapuštěnou do pískového podloží zachyceného na kótě 186,65 m a překrytou vrstvou první poloviny 12. stol. Další výraznější souvrství, opět s částí opukové zídky, pochází z první poloviny 13. stol. Toto souvrství bylo překryto ohništěm a vrstvami 14. stol., výše navazovaly vrstvy novověké a recentní.

Zdeněk Lochmann, PÚPP

MALÁ ŠTUPARTSKÁ ČP. 635/I - KLÁŠTER SV. JAKUBA

V rámci závěrečných úprav rajského dvora kláštera byly v r. 1990 za archeologického dohledu realizovány výkopy pro kanalizaci. Podstatná část historických terénů v jeho západní části byla zničena rozsáhlým recentním zásahem. V severovýchodní části dvora byla nad geologickým podložím (asi 191,10 m) zaznamenána nevysoká vrstva s nálezy keramiky 13. stol., prořatá základy gotického kláštera. Na dvou místech bylo ve východní partii dvora zachyceno gotické zdivo probíhající ve směru sever-jih a opatřené základy opěráků. Toto zdivo je možné považovat za původní východní stěnu rajského dvora. Jestliže existující barokní východní křídlo ambitu je situováno na gotických základech, jak předpokládá stavebně historická analýza, pak je nutné původní východní křídlo křížové chodby považovat analogicky k západnímu za vícelodní.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

NA PERŠTÝNĚ

Archeologický dohled při výkopu plynovodu v r. 1990 evidoval v trase ulice mezi ústím Martinské a Bartolomějské asi 20 cm vysoké středověké souvrství, nasedající na geologické podloží, které klesá směrem k severu z úrovně 193,05 na niveletu 192,45 m n. m. Nejstarším prvkem historického nadloží jsou dva zachycené kostrové hroby a další dvě velmi pravděpodobná torza hrobových jam. Hrobové jámy jsou zahloubeny 60-146 cm do podloží a realizovaný výkop je všechny prořal v jejich západní části, což nasvědčuje řadovému uspořádání pohřebiště. V zásypu hrobových jam ani v okolí lebek pohřbených jedinců nebyl nalezen žádný materiál, který by mohl hřbitov absolutně datovat. Spíše než o pravěkém

původu nálezu lze uvažovat o příslušnosti pohřebiště k okrajové partii hřbitova u kostela sv. Martina ve zdi nebo pravděpodobně ji o další funerální lokalitě na okraji maninské terasy, lemující osídlení v nivě, a zařadit ji k již zjištěným nálezům z Malého náměstí a Dlouhé třídy.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

NÁPRSTKOVA ULICE

V listopadu 1990 byly dokumentovány dva řezy v nehlubokém výkopu pro kabely v trase ulice. Dno výkopu před domem čp. 290/I tvořila 1 cm silná vypálená mazanice a nad ní souvrství vypálené i nevypálené Mazanice a hlinitých navážek. Na kótě 188,00 m n. m. byl geologickou sondou zjištěn podložní písek. Vzhledem k absenci nálezů nebylo možné souvrství datovat. V řezu před domem čp. 292/I byl zjištěn zahloubený objekt, v jehož zásypu se nacházelo velké množství železné strusky, dyzny a keramika. Podloží zde bylo zachyceno na kótě 187,80 m n. m. Časově je možné objekt, sloužící pravděpodobně železářské výrobě, zařadit do druhé poloviny 12. stol.

Zdeněk Lochmann, PÚPP

RYTÍŘSKÁ ULICE

V červnu 1991 se v neohlášeném výkopu v ose ulice před domem čp. 536/I podařilo zdokumentovat řez historickým souvrstvím o šířce 2 m do hloubky 3,1 m. Podloží tvořené pískem a hlouběji štěrkopískem bylo zachyceno na kótě 192,26 m, tj. 2 m pod úrovní současné vozovky. Na povrchu podloží ležela vrstvička opukových kamenů - snad dlažby. Do podloží se zahlubovala jáma, jejíž výplň lze podle keramiky datovat do konce 13. stol. Jáma byla až téměř k dnešnímu povrchu překryta vrstvami navážek.

Zdeněk Lochmann, PÚPP

ŘÁSNOVKA ČP. 782/I A 783/I

V rámci probíhající rekonstrukce domů proběhl v září a říjnu 1991 záchranný výzkum v trasách výkopů inženýrských sítí. Na dvoře čp. 783/I bylo zachyceno asi 1 m pod dnešním terémem geologické podloží, klesající směrem k Vltavě z nivelety 188,47 m na úroveň 188,40 m n. m. Markantními objekty nejstaršího sídlištního horizontu byly výrazné výhně nebo ohniště s nálezy keramiky 12. stol. Výkopem byla prořata základová partie 80 cm silné zdi, vyzděné z břidlice, která probíhala zhruba ve směru východ-západ. Zeď může souviset s nejstarším ohrazením areálu Anežského kláštera. Na dvoře sousedního čp. 782/I bylo zachyceno zvrstvení vrcholného a středověku, nasedající přímo na podložní štěrkopísky okolo kóty 187,00 m n. m. Odkryté pozůstatky zástavby a zděné odpadní jímky souvisí až s vývojem parcely v době po jejím prodeji klášterem do soukromých rukou v 16. stol.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

ŘETĚZOVÁ ULICE ČP. 224/I

V létě 1990 byly ve vstupní přízemní části domu dokumentovány a vzorkovány vertikální řezy tvořené stěnami výkopů. Plošně menší výkop zasahoval do hloubky 4,5 m od podlahy. Podloží tvořené štěrkopískem bylo zachyceno na kótě 186,30 m n. m. Nad ním bylo souvrství částečně propálených hlinitých navážek se zlomky opuky, malty a uhlíky. Datovací keramický materiál nebyl zjištěn. Větší výkop zasahoval do hloubky 3,2 m a v jeho spodní části byl zachycen okraj zemnice patrně z přelomu 12. a 13. stol. Podložní písek byl zachycen

na kótě 187,30 m n. m. Nejstarší kulturní vrstva obsahovala materiál ze druhé poloviny 12. stol. Vrstvy nad ní bylo možné datovat vesměs do 13. stol. a obsahovaly pozůstatky hutnické výroby (tyglíky, struska). V severní stěně výkopu byla odkryta opuková zeď, jejíž stavební úroveň překrývala vrstvu s materiálem z doby kolem poloviny 13. stol.

Zdeněk Lochmann, PÚPP

STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ

a) Při výkopu vodovodní přípojky v r. 1991 v severovýchodní části náměstí bylo dokumentováno a vyvzorkováno zvrstvení historického terénu. Geologické podloží bylo zachyceno v úrovni 189,60 m n. m. a na něm narůstaly středověké vrstvy sídlištního charakteru o celkové mocnosti asi 130 cm, oddělené navzájem úpravami povrchu náměstí vrstvami oblázků a úlomků kamene. Středověká úroveň byla zachycena již 80 cm pod dnešním povrchem náměstí na niveletě asi 190,90 m n. m.

b) Prohlubování nepodsklepené části ve východní partii Staroměstské radnice severně od věže probíhalo v r. 1990 za archeologického dohledu. Pod recentními navážkami byly zachyceny vrstvy sídlištního charakteru, prokládané kamenitými vrstvami, které zřejmě představují záměrné úpravy povrchu terénu. Z nejspodnějších rozebíraných partií historického nadloží kolem nivelety 190,80 m n. m. pochází keramika 14.-15. stol. Zdivo zachycené v západní části výkopu je středověkého původu, starší než odstraňované vrstvy, které se k němu organicky přimykaly.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

ULICE 17. LISTOPADU ČP. 2/V - UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉ MUZEUM

Archeologický dohled při těžení nových sklepů pod jižní částí budovy v r. 1990 registroval v horní partii více než 4 m hlubokých výkopů recentní násypy, vzniklé v souvislosti se stavbou muzea v letech 1897-1901. Základové partie východní zdi sledovaného prostoru byly izolovány více než 30 cm mocnou vrstvou šedého jílu, který vyplňoval základový vkop v celé jeho registrované hloubce. Nevelké pozůstatky předasanační zástavby, identifikovatelné se stavem na Jüttnerově plánu z r. 1816, se zahlubovaly do vrstev odpadkového charakteru s nálezy převážně 15. a 16. stol. Tento horizont, zaznamenaný v mocnosti více než 250 cm a pokračující pod nejhluběji dosaženou úroveň 187,91 m n. m., lze spojovat s vyvážením odpadkových vrstev z plochy Starého Města pražského do míst mezi městskými hradbami a břehem Vltavy.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

ULICE 17. LISTOPADU, KŘÍŽOVNICKÁ, ŠIROKÁ, NÁMĚSTÍ JANA PALACHA

V souvislosti s rekonstrukcí Rudolfiny byl v r. 1990 ve jmenovaných místech ražen kolektor inženýrských sítí. Při archeologickém dohledu bylo dokumentováno zhruba 3 m vysoké historické zvrstvení na čelbě tunelu celkem na 32 místech. Dno kolektoru klesalo z nivelety 186,33 m na úroveň 184,79 m n. m. Trasa tunelu nedosáhla povrchu geologického podloží a z největší části byla realizována ve vrstvách odpadků, vyvážených z plochy Starého Města ven z jeho hradeb. Z tohoto horizontu byla vyvzorkována kolekce nálezů 14.-16. stol. Sklad vrstev a uložení jednotlivých nálezů neobráží stratigrafickou zásadu o starších předmětech ve stratigraficky starších vrstvách, ale dokládá komplikovaný proces vzniku odpadkového souvrství, během něhož jsou na něj umísťovány v různém časovém odstupu odpadkové vrstvy z různých míst a z různých dob. V ulici 17. listopadu a na náměstí Jana Palacha kolektor zachycoval téměř výhradně odpadkový horizont, v trase Křižovnické ulice podíl tohoto

souvrství klesá a stoupá procento navážek. Ve větvi kolmé k hlavní trase, odbočující na východ pod Širokou ulicí, byla prořata břidlicová, 2 m široká zeď staroměstské fortifikace proti Vltavě, situovaná v hloubce zástavby Filozofické fakulty.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

PRAHA 1 - NOVÉ MĚSTO

KARLOVO NÁMĚSTÍ ČP. 671/II

V prosinci 1991 byl sledován výkop pro kanalizaci na nádvoří tzv. „Braunova domu“ a dokumentován 2 m dlouhý řez, na němž bylo pod recentními navážkami na kótě 204,00 m n. m. zachyceno podloží tvořené písčitým náplavem vltavské terasy. Archeologické nálezy nebyly získány.

Zdeněk Lockmann, PÚPP

MLYNÁŘSKÁ ULICE

K 31. 7. 1990 byl v souvislosti s odstoupením investora od stavebního záměru ukončen výzkum na ploše bývalé konírny patřící k objektu čp. 1216/II a na ploše bezprostředně sousedící (asi 220 m²). Plošný archeologický výzkum, který probíhal nepřetržitě od září 1988, odhalil rovinné sídliště knovízské kultury (12. stol. př. n. l.) a část osady ze 13. stol. Některé nálezy lze však zařadit již do 12. stol., jiné do 14. stol., kdy se zdejší osídlení stalo součástí Nového Města pražského, a nechybějí ani nálezy 15. a 16. stol. Z celkového počtu 96 objektů vesměs sídlištního charakteru je pouze asi osmina datována do zmíněného pravěkého období, ostatní tvoří středověké studny, zásobní jámy, sklípky, jímky, nejméně tři obytné zemnice z první poloviny 13. stol. a spálená destrukce domu rovněž ze 13. stol. Kromě těchto objektů byly odkryty dvě středověké pece. Z vrstev druhé poloviny 13. stol. pochází drobná plastika koně, která spolu s jinou plastikou koníka ze zemnice z první poloviny 13. stol. doplňuje již tak bohatý soubor osmi podobných plastik, získaný L. Špačkem ve výzkumných sezónách 1969 - 1976. Jiným významným nálezem z první poloviny 13. stol. je zlomek čírého tabulového skla, okenní vitraile, pocházející z nedalekého kostela Sv. Petra. Výzkumem odhalen osada se tak dostává do přímé souvislosti s osadou německých kupců u kostela Sv. Petra, zmiňované písemnými prameny v 12. a 13. stol. Přítomnost cizího etnika i zvláštní postavení osady ve 13. stol. dokládají mimo výše uvedené nálezy i množství importované keramiky a další nálezy z oblasti drobného uměleckého řemesla. Význam lokality potvrzuje i intenzita jejího osídlení. Obnoví-li se investiční a stavební činnost v těchto místech, bude ji provázet i další etapa výzkumu.

Michal Bureš, PÚPP

RŮŽOVÁ ULICE

V souvislosti s vybudováním rozsáhlého podzemního objektu v areálu Státní tiskárny cenin probíhal zde v srpnu a září 1991 záchranný výzkum. Již během průzkumných geologických sond, prováděných stavbou, byly ve dvorním traktu při štítové zdi domu čp. 940/II odkryty a zaměřeny sklepní prostory domu, zbořeného v době stavby dnešní tiskárny na počátku století. V celé ploše dvora pak bylo pod stavební destrukcí ze zmíněného domu o mocnosti 1-1,3 m zachyceno téměř metrové souvrství se stopami antropogenní činnosti a nálezy 15.-17. stol. Podloží tvořené ulehlými nezvodnatělými štěrkopísky pražské terasy vystupuje na kótě 194,80 m n. m. (2 m pod úroveň dnešního terénu). V nejstarších vrstvách nad podložím, jež obsahovaly keramický materiál 14.-15. stol., bylo nalezeno několik vyhloubených jam,

nacházejících se často v superpozici. Největší z nich je odpadní jáma, z poloviny zničená mladším zásahem; měla nejspíše čtvercové ústí (2 × 2 m) a je hluboká 1,5 m. Obsahuje bohatý osteologický a keramický materiál z 15.-16. stol.

Petr Starec, MMP

ŽITNÁ ULICE

V květnu 1990 byly ve výkopu pro plynovod mezi ulicemi Štěpánskou a Ve Smečkách dokumentovány celkem čtyři řezy v úrovních dlažby 212,46 až 213,95 m n. m. Ve všech řezech bylo zachyceno štěrkopískové podloží vltavské terasy Karlova náměstí. Nad podloží byla vrstva písčitého náplavu, do které se zahluhovaly ve dvou řezech jámovité objekty. Výplň objektů obsahovala keramický materiál ze druhé poloviny 12. stol. Nad touto vrstvou byly ve dvou řezech patrné vrstvičky středověkých valounkových dlažeb ulice. Zahloubené objekty by svým charakterem a datováním v nich nalezeného materiálu mohly náležet předlokační osadě Rybníček.

Zdeněk Lochmann, PÚPP

PRAHA 2 - VYŠEHRADEK

Revizní archeologický výzkum knížecí a královské akropole v r. 1990 pokračoval terénním odkryvem u románského mostu. V sektorech S-225 a S-226, které sledují linii stavby kapitulního kostela, byla zjištěna mohutná mladohradištní vrstva, ale nepodařilo se zachytit nálezy licích pánviček, známých ze sousedství z r. 1989. Terén sektoru S-226 v jihovýchodní části prudce klesal do hloubky 2,40-2,60 m a byl vyplněn úlomky štípaných opukových desek, s černým hlinitým zásypem svědčícím o blízkosti sídlištního nebo snad výrobního objektu. Zásyp obsahoval množství keramického a osteologického materiálu.

Ve druhé polovině r. 1990 byl prováděn výkop nového vedení plynu celým areálem Vyšehradu. Byly zjištěny převážně novodobé nálezy z 19. stol., a to i v místech, kde bylo očekáváno starší osídlení (Táborská brána, brána Špička). V místech Cihelné brány, na její vnitřní jižní straně, byla ve vozovce v hloubce asi 40 cm zjištěna koruna opukového zdiva, široká 1,3-1,4 m, která byla patrně zdivem hradby před postavením Cihelné brány.

Šachticí Metrostavu před vstupním průčelím baziliky Sv. Petra a Pavla (S-224) byly zjištěny základy opukové stavby gotického atria.

V r. 1991 přinesla cenné poznatky sonda S-228 východně od tzv. románského mostu. Odkryv zjistil severovýchodní nároží barokní citadely; profil příkopu nebyl v těchto místech tak výrazný jako na východní straně akropole, ale ve svém zahloubení měl spíše charakter odvodňovací strouhy.

Převážná část výzkumných prací v r. 1991 probíhala v oblasti vyšehradského hřbitova. Trasou výkopu pro kanálový sběrač byly v hloubce 1,8-2,6 m zachyceny v místech pod Wiehlovými arkádami rozsáhlé sídlištní mladohradištní vrstvy. Pokračování výkopu a sledování výkopových prací při úpravě hřbitovních cestiček řešilo některé doposud otevřené otázky. V oblasti tzv. starého kostelnického domku bylo zachyceno 70-80 cm široké zdivo, pocházející ze staré hřbitovní zdi. Úvahy o tom, že v těchto místech byl kostel zasvěcený sv. Klimentu papeži, výzkum nepotvrdil.

Výkopy v západní části hřbitova bylo zjištěno mladší zdivo, široké asi 45 cm a nasedající na starší středověké a mladohradištní vrstvy. Pod úrovní zdiva byly nalezeny dvě elipsovité odpadní jámy se souborem deseti keramických nádob a dobře zachovaných zlomků skleněných číší českého typu, datovaných do druhé poloviny 14. a počátku 15. stol.

Na severovýchodní straně kněžiště kapitulního kostela zachytila sonda S-232 korunu románského zdiva, širokého i se svým předzákladem 1,25-1,30 m. Bylo dochováno v

průměrné výšce 1,90 m a nasedalo na rostlý terén. Zdivo bylo z opukových kvádrů s otloukanými čely o výšce 10-15 cm. V jihozápadním nároží zdiva, na vnější straně severní obvodové zdi lodi baziliky, byla zjištěna v hloubce 1,1 m báze základu zvonice, značně porušená stejně jako okolní stratigrafie pohřbíváním a devastací renesanční a barokní stavby. Při statickém zajišťování vyšehradské skály bylo provedeno zaměření, dokumentace a historické a stavebně historické vyhodnocení zříceniny tzv. Libušiny lázně na západní straně vyšehradské skály.

Poslední akcí v r. 1991 byl nález Části hladké desky z červeného krystalické ho pískovce při výkopu hrobu ve východní části hřbitova. Deska byla zjištěna v hloubce 1,90-2 m pod povrchem dnešního terénu v úrovni horizontu 11. a 12. stol. Do těchto míst (tj. do míst hlavní lodi baziliky z doby po r. 1070) je důvodně kladena románská krypta Přemyslovců, kteří byli pohřbeni na Vyšehradě. Krypta byla patrně situována před oltářní mensou v hlavní lodi. Místo nálezu odpovídá poloze vítězného oblouku kapitulního kostela. V těchto místech je nezbytné realizovat pouze urnové pohřbívání doporučené památkovými orgány. Jakékoli hlubší výkopy zde vedou nejen k narušení stratigrafické situace, ale přímo k poškozování cenných a unikátních archeologických nálezů.

V r. 1991 v rámci hospodářské smlouvy mezi ARÚ ČSAV a Správou NKP Vyšehrad byla provedena celá řada dílčích záchranných archeologických výzkumů nebo dohledů související se stavební činností. Na tomto místě uvádíme pouze jejich stručný přehled:

Dokumentace starších etap stavby při sejmutí omítek na kostele sv. Jana Stětí, dohled při snižování terénu a odvodnění severozápadního bastionu počátku 19. stol., fotografická a měřičská dokumentace zídek na jihozápadní straně vyšehradské skály, dohled nad konzervačním zajištěním zdiva románského mostu a středověkých palácových staveb, sledování výkopu pro vodu a elektrické vedení a výkopů základů pro garáž v jižní části zahrady domu čp. 8 a 10 v ulici K rotundě, dohled nad stavebními pracemi při opravě hradeb u Leopoldovy brány, sledování stavebních úprav a konzultace ke stavebním pracím při úpravě domu čp. 14 v Soběslavově ulici a sledování úprav objektu čp. 6 s přilehlou parcelou.

Bořivoj Nechvátal, ARÚ ČSAV

PRAHA 5- ZBRASLAV

ZBRASLAVSKÝ ZÁMEK, KOSTEL SV. JAKUBA

V souvislosti s definitivním uložením přemyslovských ostatků v kostele sv. Jakuba proběhl na jaře 1991 záchranný archeologický výzkum ve výkopu 3,2 × 1,8 m v ose chrámu. Výkopem byla odkryta nevelká hrobka (1,5 × 0,5 m), jejíž vnitřní stěny tvořily pečlivě opracované pískovcové kvádry a jejíž dno bylo zachyceno pouze 80 cm pod dnešní podlahou v úrovni asi 198,00 m n. m. S ohledem na rozměry hrobky, její nevelkou hloubku, centrální umístění v ose kostela v místě křížení hlavní a příčné lodi a konečně stratigrafickou situaci je možné hrobku považovat za původní místo uložení přemyslovských ostatků po barokní výstavbě kostela sv. Jakuba. Z těchto důvodů byla zjištěná hrobka použita i při soudobém umístění ostatků. Z pohřbů uložených v barokním kostele byly odkryty části dvou koster. Hrobka i hroby prořaly historické zvrstvení terénu, které tvořil horizont raně středověký (povrch 198,54 m n. m.), mladohradištní (198,42 m) a pravěký (198,14 m) a v severní části výkopu narušily zdivo z lomového kamene se značným podílem větších valounů a likvidovaly místa dotyku tohoto zdiva s vrstvami historického nadloží tak, že nemohl být zjištěn jejich vzájemný vztah. Narušené zdivo nevykazovalo jednoznačně určitelnou líc a pokračovalo mimo plochu výkopu. Jeho zvláštní skladba s hojným použitím valounů nasvědčuje tomu, že spíše než o pozůstatky gotické fáze kostela sv. Jakuba může jít o torzo předcisterciácké zástavby. Ze zásypu hrobky pochází kolekce gotických architektonických fragmentů a zlomků gotických okenních skel.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

PRAHA 6 – BŘEVNOV**BŘEVNOVSKÝ KLÁŠTER**

Archeologický výzkum při výkopech kanalizace ve dvorech stávajícího konventu v r. 1991 jednoznačně prokázal, že dnešní vodorovná plocha klášterního jádra je výsledkem rozsáhlých terénních úprav souvisejících s barokní novou stavbou, při nichž byly původně k jihu a východu se svažující terény v západní části areálu odstraňovány a ve východní naváženy. Rovněž bylo ověřeno, že barokní stavební aktivita prakticky nebrala ohled na dochované středověké substrukce a byla realizována důsledně podle nového stavebního plánu.

Nejvíce poznatků přinesl záchranný výzkum v západním dvoře barokního kláštera kromě nevýrazného pravěkého horizontu zachytil podstatnou část románského lavatoria a skrovné zbytky ambitu románské kvadratury, v níž bylo zjištěno několik hrobů. V nepatrně odlišné dispozici byla tato kvadratura nahrazena gotickou, která zde tak téměř kompletně likvidovala předchozí kamennou zástavbu. Z gotických staveb byly zachyceny tři strany ambitu (západní, severní a jižní) včetně místy dochované dlažby, ať již provedené diagonálně kladenými opukovými dlaždicemi asi 50 × 50 cm, nebo v jižním křídle ambitu geometrickou skladbou podlahy z polévaných keramických dlaždic (úroveň 324,12 m n. m.). V jižním traktu křížové chodby byla podél severní stěny gotického kostela rovněž zachycena kamenná lavice (mandatum), přerušovaná polygonálními klenebními příporami. V gotickém ambitu se na rozdíl od románského nepohřbívalo.

Ve středním dvoře kláštera byla zachycena komplikovaná situace patrně východního průčelí kvadratury z gotických fází kláštera, z níž směrem k východu vybíhaly další partie klášterní zástavby. Realizované výkopy v tomto dvoře nezasáhly do terénů starších než z doby barokních úprav lokality. Při výzkumu byla získána početná kolekce převážně gotických architektonických detailů. Výzkum bude pokračovat sledováním výkopu kanalizace v zahradě a v prostoru mezi stávajícím kostelem a tzv. Sartoriovrn konventem.

Zdeněk Dragoun, PÚPP - Petr Sommer, ARÚ ČSAV

PRAHA 6- BUBENEČ**SCHWAIGROVO NÁMĚSTÍ ČP. 59**

V létě 1991 byly hlášeny při rekonstrukci domu nálezy, pocházející z 15. stol. Výzkum zjistil v nepodsklepeném interiéru domu, jehož zrekonstruovaná podoba náleží 19. stol., základy odlišně orientovaného staršího zděného objektu z období pozdní gotiky. Jeho základová spára dosedala hlouběji do vrstev s materiálem 13. stol., které vznikly aluviální činností zdejší vodoteče. Objekt byl vyzděn převážně z místních křemenců. Pro pozdější příčku bylo použito jako stavebního materiálu opuky a byla vynesena na základových pasech.

V listopadu 1991 pak byla v zahradě, v prostoru demolovaného nepodsklepeného přístavku, zachycena polozemnice, zahloubená 65 cm do podloží. Její výplň obsahovala keramiku z konce 12. a první poloviny 13. stol. Do polozemnice byla zahloubena jáma s keramikou druhé poloviny 14.-15. stol. Další nálezy první poloviny 13. stol. pocházely z výplně fragmentu zahloubeného objektu ve střední části zahrady.

Výsledky výzkumu v r. 1991 rozšířily poznání charakteru a postupu osídlení v centru historického Ovence, sledovaného předchozími akcemi v letech 1974-1975 a 1985 (PSH 21, s. 200).

Julie Richterová, MMP

PRAHA 6 – ŘEPY

KOSTEL SV. MARTINA

Archeologickým výzkumem, vyvolaným celkovou rekonstrukcí objektu, bylo dokumentováno historické zvrstvení v jedné třetině západní části lodi, dvou třetinách východní části lodi a v celé ploše apsidy. Kromě reliktů původní podlahy z opukových dlaždic a základů oltární mensy byl na několika místech odhalen předzáklad románské stavby a základové zdivo, vyplňující vkop do podložních jílu. Dokonale provázané základové zdivo kostelní věže a lodi dokazuje, že obě části byly dílem jedné stavební etapy. Nikde se pod románskou stavební úrovní neprojevila starší kulturní vrstva nebo objekt, humózní půdní horizont však obsahoval zlomky keramiky 12. stol.

K otázce bližšího určení výstavby může přispět nález torza keramické nádoby, osazené u předzákladu severní stěny lodi v maltě a datovatelné do první poloviny 13. stol.

Ve východní i západní části lodi bylo vypreparováno sedm částí hrobových jam s kosterními pozůstatky bez výbavy. Zásyp hrobových jam obsahoval keramiku 12. až 14. stol.

Z mladších nálezů lze uvést zahlobený oválný objekt v severozápadním rohu lodi, vyplněný kromě jiného okenními terčíky a keramikou z první poloviny 17. stol., a skupinu kůlových jamek se zbytky trámů. Z nálezů vyplývá, že kostel byl v určitém období profanizován, což je ve shodě se zprávou o rekongregaci z r. 1667.

Jan Zavřel, PÚPP

PRAHA 6 - VOKOVICE

ULICE KE DVORU

Na konci r. 1990 proběhl záchranný výzkum při výstavbě nových bytovek, prováděný dokumentací pozůstatků vesnických objektů, která navázala na fotodokumentaci pohledových celků i určitých partií lokality z r. 1988.

V březnu 1991 byly zkoumány dvě pece pravěkého charakteru v superpozici s nálezem mazanice a keramiky z období eneolitu, jež zachytila stavební jáma. V dalším průběhu roku se podařilo odhalit základy z opuky zděných objektů, které byly založeny do vrstvy s materiálem z poloviny 15. stol. a které zde představují nejstarší doklad vrcholně středověkého sídlení. Zjišťovací sondáž v zahradách v horní části lokality přinesla pouze odkryv sídlištních vrstev a menšího objektu z 15. až 16. stol. Domníváme se tak, že osídlení na západním a jihovýchodním okraji vesnice vzniklo jako pravidelná zástavba až v pozdním středověku. Pokud se výstavba rozšíří blíže k vodoteči severnějším směrem, bude snad moci výzkum zachytit i situaci staršího středověkého jádra, protože ves Vokovice se v písemných pramenech připomíná již ve 14. stol.

Julie Richterová, MMP

PRAHA 9 - HORNÍ POČERNICE

R. 1990 byl dokončen výzkum zaniklé středověké vsi Babice v poloze Na hrázi na břehu potoka Chvalky (PSH 22, s. 180.; PSH 24, s. 208n.). Vzhledem k mimořádnému suchu se podařilo dohledat zahlobený objekt s kamennou korunou a spodní roubenou výdřevou, považovaný zprvu za studnu.

Ze dna objektu byl vyzvednut kromě běžných zlomků keramiky 13. stol. a dalších nálezů jednotlivý kus metalického železa, jenž byl určen jako finální produkt železářské výroby. Tuto výrobu se dařilo dosud doložit jen nepřímo kumulací většího počtu pecí a značným množstvím strusky, analyzované expertizou jako jednoznačně železářská. Objekt sloužil patrně jako nádrž, používaná při železářském výrobním procesu ve druhé polovině 13. stol.

Celkové zpracování výzkumu, včetně provedené pylové analýzy vzorku získaného ze dna objektu i dendrochronologického rozboru prken dřevěného roubení, přispělo k poznání tehdejšího prostředí lokality.

Velice omezené rozšíření výzkumné plochy směrem k východu rozšířilo poznání dispozice a strukturálních změn zkoumaného sídliště ve vrcholném středověku.

Julie Richterová, MMP